

## TARIX O'QITISH JARAYONIDA O'QUVCHILARNING RIVOJLANISHI VA KAMOL TOPISHI

**Gadayeva Mohigul Muxamedovna**

Osiyo xalqaro universiteti

Tarix va filologiya kafedrası o'qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15670532>

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada tarix fanining o'quvchilarning tafakkurini rivojlantirish, ularning ma'naviy-axloqiy kamolotiga hissa qo'shishdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, tarixiy bilimlar asosida vatanparvarlik, mustaqil fikrlash, va fuqarolik pozitsiyasini shakllantirish masalalari yoritiladi.

**Kalit so'zlar:** tarix ta'limi, o'quvchi rivojlanishi, tafakkur, vatanparvarlik, interaktiv metodlar, fuqarolik tarbiyasi, ko'nikma va malakalarni hosil qilish.

**Аннотация.** В данной статье анализируется роль исторической науки в развитии мышления учащихся, содействии их духовно-нравственному совершенствованию. Также освещаются вопросы формирования патриотизма, самостоятельного мышления и гражданской позиции на основе исторических знаний.

**Ключевые слова:** историческое образование, развитие учащихся, мышление, патриотизм, интерактивные методы, гражданское воспитание, формирование умений и навыков.

Zamonaviy ta'lim jarayonida tarix fanining o'rni beqiyosdir. Bu fan o'quvchilarga faqat tarixiy voqealarni emas, balki ularning saboqlarini anglash, o'z-o'zini anglash, vatanparvarlik va milliy g'urur tuyg'ularini shakllantirishga xizmat qiladi. Tarixni o'rganish orqali yosh avlod tafakkuri kengayadi, tanqidiy fikrlash qobiliyati shakllanadi, shaxsiy va ijtimoiy mas'uliyat hissi ortadi. Tarix kursini o'qitishda o'quvchilarning fikrlashga asoslangan malaka va ko'nikmalarini hosil qila borish vaziflari – bu tarixiy bilimlarni mustaqil sur'atda topib, bir tizimga solib, ularni amalda tadbiq eta bilishga o'rgatish, pirovardida esa o'quvchilarni o'tmishdagi hamda hozirgi zamondagi ijtimoiy hodisalarga nisbatan ilmiy materialistik nuqtai nazardan yondashishga o'rganish demakdir. Nutqni o'stira borish ham o'quvchilarning va ularda aqliy mehnat malakalari hamda ko'nikmalarini hosil qila borish bilan bog'langandir. Biz maktabda o'qitiladigan tarixning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda, tarix kursini o'qitish davomida hosil qilina boradigan malakalar guruhlarni shartli ravishda ajratib ko'satamiz. 1. Tarixiy bilim beruvchi manbalarni tahlil qilish hamda tarixiy voqealar va hodisalardagi eng asosiy va muhim narsani, ularning muhim belgilari va bog'lanishlarini ajratib chiqish, tarixiy tushunchalarga ta'riflar berish malakalari. 2. Tarixiy bilim beruvchi manba mazmunini mantiqiy jihatdan bir necha qismga ajratish, umumiy mantiqiy sxemasni bir turdagi tarixiy hodisalar hamda voqealarni tahlil qilishda deduktiv suratda tadbiq etish malakalari. 3. Tarixiy dalillar va jarayonlarni o'z doirasida qarab chiqish hamda vaqt jihatdan ular o'rtasidagi nisbatni aniqlash xronologik va sinxronistik jadvallar tuzish malakalari. 4. Tarixiy hodisalarning joyini aniqlash, tarixiy xaritani "tilga kirgizish", undagi izohlar va shartli belgilardan xatosiz foydalanish, yozuvsiz xaritani tarixiy mazmunda to'ldirish malakalari. 5. Tarixiy voqealar, hodisalarni taqqoslash, ularning umumiy xususiyatlarini topish malakalari; 6. Tarixiy dalillarni tahlil qilish va taqqoslash asosida indektiv va deduktiv xulosalar chiqarish usulidan foydalangan holda yakunlar yasash, yakunlarni berilgan baholarini asoslab berish, tarixiy dalillar umumiy xulosalarga tayangan holda to'g'ri isbotlay olish malakalari; 7. Tarixiy materiallarni og'zaki yoki yozma tarzda bayon eta bilish, izchil

tarzda obrazli qilib bayon etishning turlaridan hikoya qilish, tasvirlash, usullaridan foydalana bilish, savollarga qisqa atroflicha javob berish, hamda o'z o'rtoqlariga savollar berish, ularning javoblarni tanqidiy nuqtai nazardan baho berish malakalari; 8. Axborotlar, dokladlar, referatlar, siyosiy axborotlar tayyorlash, hamda ularni o'tkazish, kichikroq hajmdagi ilmiy – ommabop materiallari tayyorlash malakalari; 9. Tarixiy matn mazmunini yoki o'qituvchi hikoyasini rejalarini, tarixiy voqea yoki hodisani tahlil qilish rejasini, taqqoslash rejasini tuzish, reja, ishlanma, tezislar tuzish, o'qituvchi tushuntirib bergan asosiy qoidalarni qisqacha yozib borish, kitoblardan ayrim joylarini yozib olish, ma'lumotlar beruvchi tarixiy adabiyotlardan foydalana bilish malakalari. O'quvchilar tafakkuri va nutqining o'sa borishi, malaka va ko'nikmalarning hosil bo'la borishi, bilimlarni egallash va ularni tadbiq etish, ular bilan ish olib borish jarayonida yuz beradi. Bilimlar bilan malakalar o'rtasida o'zaro bog'lanish va bir – biriga bog'liqlik bor. Kishi aqliy faoliyatning onglik xarakteri unda hosil bo'lgan bilimlar tizimi bilan belgilanadi. Bilim hamma vaqt tegishli malaka va ko'nikmalar tizimiga tayanadi. O'z navbatida yangi malaka va ko'nikmalar vujudga kelishi uchun zamin hisoblanadi. O'qitish jarayonining har qaysi bosqichida bilimlar, malaka va ko'nikmalar o'rtasidagi o'zaro nisbat o'quvchining aqliy jihatdan yetuklik darajasini ham belgilaydi. O'quvchilarning malaka va ko'nikmalarini hosil qila borishga qaratilgan ishning muvaffaqiyatli chiqishi ko'pgina shart – sharoitlarga bog'liq. Tarix o'qituvchisi birinchi navbatda u yoki bu sinfda bundan ilgari hosil qilingan bilim va malakalarning qanday doiraga tayana olish mumkinligini, ayrim o'quvchilarda qanday malaka yaxshi hosil bo'lmaganligi yoki yo'qligini aniqlab olishi zarur. Ana shu asosda o'quvchilarni turli guruhlarga hamda ayrim o'quvchilarga nisbatan bundan keyin differensial yo'sinda yondashishga o'tiladi. O'qituvchi ish jarayonida o'quvchilarning bilim va malakalar hosil qilishda qanday darajada ekanliklarini doim tekshirib va hisobga olib boradi. Hosil qilingan malaka o'qituvchilarning o'zlariga tanish turdagi yangi sharoitlar, yangi o'quv materiali asosida mustaqil suratda bajara olish, ya'ni o'quv vazifasini bajarishda tashabbus ko'rsatib yangi sharoitlarda tadbiq eta olish vazifalarini hal etishning yangi usullarini topa bilish qobiliyati demakdir. Aqliy faoliyatning muayyan usullarini egallab olish malakalar hosil qilishning asosini tashkil etadi. Malaka egallab tadbiq etishda qanchalik mustaqil ish tutishi hamda usulda tadbiq etiladigan hodisalar doirasining qanchalik kengligi bilan belgilanadi. Aqliy faoliyatning muayyan usullarini egallab olish malakalar hosil qilishning asosini tashkil etadi. O'quvchilar bironta malakani, masalan, tarixiy hodisalarni taqqoslash, isbotlash berish malakasini hosil qilmoq uchun o'qituvchiga o'sha mantiqiy vazifaning maqsad va mohiyatini, hamda uni bajarish usullarini tushuntirib, ularni aniq tarixiy materialga tadbiq etgan holda ko'rsatib beradi. Ko'rsatib berish paytida mazmuni uncha murakkab bo'lmagan material: taqqoslash uchun – moddiy madaniyatga doir ikki narsa, xulosa chiqarish uchun – darslikning bir necha rejasidan iborat matni va shu singari tanlangani ma'qul. Shundan keyin o'qituvchilar qanday ishlash usullarini ko'rsatib berilgan materialga o'xshash tarixiy materiallar va mantiqiy materiallar bilan ish olib borishni o'qituvchi rahbarligida endi o'zlari bajaradilar. O'qituvchilar bu usullarni qadam – ba qadam o'zlari bajaradigan bo'ladilar. Dastlab bu ishni yaxshi o'quvchiga topshirish yoki shu ishni izchil suratda pog'onama – pog'ona bajarishga butun sinfni jalb etib, uni evristik usulda o'tkazish mumkin. Keyinchalik o'qituvchi o'quvchilarni bunday usullarni shunga o'xshash materilga tadbiq etgan holda, ularni yagona sharoitlarda qo'llay olishga ham o'rgatadi. Usullarni yangi sharoitlarda qo'llash o'qituvchilar tomonidan avvalgi o'qituvchi rahbarligida jamoa bo'lib ishlash jarayonida, masalan evristik usuldagi suhbat davomida amalga oshiriladi. O'quvchilar usulni egallay borgan sari, ular mantiyaiy vazifani tobora mustaqil va aniq bajara oladilar.

Ular o'qituvchining harakatini endi shunchaki takrorlamaydilar, balki mantiqiy vazifaniig maqsadi va ularning oldiga o'quv vazifasining shartlariga qarab, o'zlashtirilgan usullarga tayanganholda ish olib boradilar. Foydalanadigan usullar soni asta – sekin ko'paya boradi, shu bilan birga tobora ko'proq to'planib borgan bilimlardan foydalaniladi. Malakani egallab olish darajasi aqliy faoliyat usullarini boshqa sharoitlarga tadbiq etishda qanchalik mustaqil ish tutilishi hamda shu usullarni tadbiq etiladigan hodisalar doirasining qanchalik kengligi bilan belgilanadi. Tarixni o'qitish davomida o'quvchilar tafakkurini o'stira borish yuzasidan olib boriladigan ish har bir pedagogning umumiy vazifalaridan biridir, hamda fan va o'quv predmeti bo'lgan tarixning o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqadigan o'zining spetsifik maqsadlari hamda xususiyatlariga egadir. Tarix o'qituvchisi o'quvchilarni ijtimoiy – materialistik nuqtai – nazardan har bir ijtimoiy hodisani uning vujudga kelishi va rivojlanishida boshqa hodisalar bilan bog'lanishi hamda munosabatlaridan olib qarashda, hodisalarning sinfiy mohiyatiga ko'ra bo'lishga, tarixiy jarayonning umumiy ob'yektiv qonunlarini tushunishga o'rgatadi. Bu vazifalar V – VI sinflarda tarix kursini o'qitishda ham o'quvchilar uchun og'irlik qilmaydigan darajada qo'yiladi. O'quvchilarning bilimlari tobora chuqurlasha borishi va ko'paya borishi bilan ularning tafakkurini o'stira borishga qaratilgan vazifalar ham murakkablasha boradi. Tarix kursini o'qitishda o'quvchilarning fikrlashga asoslangan malaka va ko'nikmalarni hosil qila borish vazifalari bu tarixiy bilimlarni mustaqil sur'atda topib bir tizimga solib ularni amalda tadbiq eta bilishga o'rgatish, pirovardida esa o'quvchilarni o'tmishdagi hamda hozirgi zamondagi demakdir. ijtimoiy hodisalarga nisbatan ilmiy – materialistik nuqtai nazardan qarash Nutqni o'rganish, o'stira borish hamda o'quvchilarning tafakkurini o'stira borish va ularda aqliy mehnat malakalari, hamda ko'nikmalarini hosil qila borish bilan bog'langandir.

Nutq – odamlarning bir – birlarini tushunish vositasigina bo'lib qolmay balki, fikrni yuzaga chiqarish hamda o'stirishdir.

Tarix kursini o'qitishda nutq bilimlar orttirishning eng asosiy vositalaridan bir sifatida maydonga chiqadi. O'quvchilar tarixiy dalillarni, ular o'rtasidagi bog'lanish va munosabatlarni, ularning umumiy va bir – biridan farq qiluvchi xususiyatlarini, tarixiy hodisalarni, tarixiy hodisalar va tarixiy shaxslarning xususiyatlarini ko'rsatmali qurollari o'quv bilan birgalikda so'z orqali bilib oladilar. O'quvchining nutqi, darslik matni, tarixiy hujjatlar, ilmiy ommabop va badiiy adabiyot asarlari o'quvchilarga bilim beradigan, so'z bilan ifodalangan eng muhim manbaalar bo'lish bilan birga ularning nutqini o'stirish vositalari ham hisoblanadi. O'quvchilar tafakkuri va nutqini o'sa borishi, malaka va ko'nikmalarining hosil bo'la borishi, bilimlarni egallash va ularni tadbiq etish, ular bilan ish olib borish jarayonida yuz beradi. Bu – bitta o'qitish jarayonining ikki tomonidir. Bilimlar bilan malakalar o'rtasida o'zaro bog'lanish va bir – biriga bog'liqlik bor.

Kishi aqliy faoliyatning ongliklik xarakteri, unda hosil bo'lgan bilimlar tizimi bilan belgilanadi. Bilim hamma vaqt tegishli malaka va ko'nikmalar tizimiga tayanadi va o'z navbatida yangi malaka va ko'nikmalar vujudga kelishi uchun zamin hisoblanadi. O'qitish jarayonining har qaysi bosqichidagi bilimlar, malaka va ko'nikmalar o'rtasidagi o'zaro nisbat o'quvchining aqliy jihatdan yetuklik darajasini belgilaydi. O'quvchilarning malaka va ko'nikmalarini hosil qila borishga qaratilgan ishning muvaffaqiyatli chiqishi ko'pgina sharoitlarga bog'liq. Tarix o'qituvchisi, birinchi navbatda u yoki bu sinfda bundam ilgari hosil qilingan bilim va malakalarning qanday doirasiga tayana olish mumkinligi, ayrim o'quvchilarda qanday malakalar hosil bo'lmaganligi yoki yo'qligini aniqlab bilishi lozim. Ana shu asosda o'quvchilarni turli guruhlariga hamda ayrim o'quvchilarga nisbatan bundan keyin differensial yo'sinda yondashishga o'tiladi.

O'qituvchi ish jarayonida o'quvchilarning bilim va malakalar hosil qilishda qanday darajada ekanliklarini doim tekshirib va hisobga olib boradi. U bolalarga bu yo'lda nimalarga erishganliklarini va bundan keyin nimalar ustida ishlashi kerakligini bildirib boradi. Ish jarayonining har qaysi bosqichida ular oldiga maqsadlar qo'yib boradilar. Shuni esda tutish kerakki, bir yoshdagi va bir xil sinfdagi o'quvchilarda malakalarning o'sa borishi turlicha bo'ladi. Bu narsa o'quvchilarning aqliy jihatdan va umuman qanchalik o'sganligiga, shuning uchun ularning muayyan yo'nalishda oldindan qanday tayyorgarlik ko'rganligiga va uni mashq qilib borganligiga bog'liq bo'ladi. Hosil bo'lgan malaka o'quvchilarning o'zlariga tanish turdagi vazifani yangi sharoitlarida, yangi o'quv materiali asosida mustaqil sur'atda bajara olish, ya'ni o'quv vazifasini bajarishda tashabbus ko'rsatib, yangi sharoitlarda malakani tadbiq eta olish vazifalarini hal etishning yangi usullarini topa bilish qobiliyati demakdir. Tarix o'qitish metodikasi tarix fani bilan qisman bog'langandir. Tarixiy materiallar tarix fani va o'quv predmeti bo'lgan tarix kursining metodologik asosini tashkil etadi. Tarix o'qish o'quvchilarga tarixiy voqelikni bilish yo'llari, tarixiy tadqiqotga o'xshab ketadi. O'quvchilar tarixni o'rganishda olimlar tomonidan ilmiy jihatdan tekshirib ko'rilgan va tahlil qilingan dalillar hamda ilmiy xulosalardan yangi dalillarni o'rganish uchun foydalanishlari mumkin. Biroq, o'quvchilarning tarixni o'rganishi ilmiy tekshirishdan farq qiladi. O'qitish jarayonida o'quvchilar tarix fanini va uni ba'zi tadqiqot metodlarini bilib oladilar. Shunday qilib, tarix fani va tarix o'qitish metodikasi o'zining alohida o'rganish ob'yekti, vazifasi hamda tadqiqot metodiga ega, tarix fani kishilik jamiyatining taraqqiyoti jarayonini o'rganadi, kishilik jamiyatining taraqqiyot qonunlarini bilish, o'tmish va hozirgi zamonni yaxshi tushunib olishga, kelajakni oldindan ko'rishga imkon beradi.

Shu tariqa o'z predmeti, vazifalari va tadqiqot etish metodlariga ega bo'lgan tarix o'qitish metodikasini tarix fanlari qatoriga qo'shib bulmaydi. Tarix o'qitishda o'quvchilarning ishi, bilimi, fikrlash qobiliyati va umuman ruhiy faoliyatini e'tiborga olmasdan turib ularning o'z faoliyatiga samarali ta'sir etib bo'lmaydi. Shu sababli metodika psixologiya fani bilan chambarchas bog'langandir. Tarix o'qitish jarayonida ustoz bilan shogirdlar o'rtasidagi yaqinlik, sog'lom va tetik kayfiyat vujudga keltirilishi o'quvchilarning o'quv faoliyatini faollashtirish darsning samaradorligini oshiradi. Tarix o'qitish metodikasi ham tarix o'qitish jarayonida psixologiya faniga suyanadi. Psixologiya fani o'quvchilardagi ruhiy faoliyatning umumiy qonuniyatlarini o'rganadi, metodika esa o'quvchilarning ruhiy faoliyatini ularning tarixiy materiallarni qanday o'zlashtirishlari bilan bog'liq bo'lgan tomonlarinigina tadqiq qiladi.

Shuning uchun o'quvchilardagi ruhiy faoliyatning tadqiq etish metodlaridan ham qisman foydalanadi. Psixologiya ruhiy faoliyatning umumiy qonuniyatlarini o'rganadi, metodika esa tarix o'qitishning mazmuni va metodik usullari bilan ruhiy faoliyat orqali erishiladigan natijalar o'rtasidagi qonuniyatli bog'lanishlarni o'rganadi. Shuningdek, metodika ta'lim-tarbiya haqidagi fanning tarkibiy qismi bo'lgan didaktika bilan chambarchas bog'langandir. Uning mustaqil bir tarmog'idir. Metodika pedagogika jihatidan yaxshi natijalarga erishish maqsadida ham o'qitish jarayonini o'rganadi. Tarix o'qitish metodikasi pedagogika fanining bir tarmogi bo'lib, u o'zining mustaqil tekshirishlar predmetiga ega. Metodikaning nazariy qismini egallash tarix o'qitish jarayonini umumiy qonuniyatlarini bilib olishga va qonuniyatlardan yosh avlodga ta'lim berish borish ishini yanada takomillashtirish maqsadida foydalanishga yordam beradi. Tarix ta'limining mazmuni va sinf o'quvchilarining umumiy saviyasiga qarab bilishning umumiy qonuniyatlari turlicha namoyon bo'ladi. Tarix o'qitish metodikasi o'rganadigan eng muhim qonuniyatlardan biri o'qitish jarayonining rivojlanish qonuniyatidir.

Bu rivojlanish ta'lim jarayonida o'quvchilarning qiziqishi, bilim, ko'nikma va malakalarining hamda tafakkurning o'sib borishida namoyon bo'ladi. Tarixning har bir kursi, uning bo'limi va har bir mavzusi o'quvchilarning bilim olih, ko'nikma va malakalariga ega bo'lishi bu kamol topishida muhim bir bosqich bo'lib xizmat qiladi. Quyi va yuqori sinflarda tarix o'qitishda tarixiy voqeylikni bilishning umumiy qonuniyatlariga amal qiladi, bu qonuniyatlar ta'lim mazmuni metodlari, usullari va o'quv qo'llanmalari metodik tuzilishining rivojlanish qonuniyatidir. Bu rivojlanish ta'lim jarayonida o'quvchilarning qiziqishlari, bilimlari, malakalari va mantiqiy tafakkuri o'sib borishni aks ettiradi, ayni bir payta u o'sishni ra'batlantiradi va ta'minlaydi. Maktabda tarix o'qitishni o'quvchi pog'onama – pog'ona ko'tarila boradigan pillapoyaga o'xshatish mumkin, lekin o'quvchini yetaklab boruvchi kishi butun pillapoyani, bosib o'tilgan pog'onalarni ham, bundan keyin chiqiladigan pog'onalarni ham ko'ra olish zarur, Har bir kurs mavzusi o'quvchilar saviyasi o'sishi, ularning bilim va malakalari rivojlanib borishi yo'lidagi pog'onadir.

### Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'qituvchining pedagogik mahorati. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
2. Sharipova M. "Tarix ta'limida interaktiv metodlardan foydalanish." – "Ta'lim va taraqqiyot" jurnali, 2021.
3. Gadayeva, M. (2025). PARANJIDAN VOZ KECHILGAN KUN:" YANGI HAYOT" BOSHLANISHI. *Modern Science and Research*, 4(5), 771-777.
4. Gadayeva, M. (2025). TARIX DARSLARIDA OQUVCHILARNING BILIM, MALAKA VA KONIKMALARINI HOSIL QILISH VA BAHOLASH. *Modern Science and Research*, 4(5), 792-800.
5. Gadayeva, M. (2025). TARIXIY BILIMLARNI SHAKLLANTIRISH JARAYONI VA TARIX DARSLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO 'LLARI. *Modern Science and Research*, 4(4), 1423-1431.
6. Gadayeva, M. (2025). SOMONIYLAR DAVRIDAGI DEVONLAR VA BUGUNGI O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VAZIRLIKLARINING TAQQOSIY TAHLILI. *Modern Science and Research*, 4(4), 381-388.
7. Gadayeva, M. (2025). CHOLPONNING SHERLARIDA ERK, OZODLIK VA OZLIK MASALALARI. *Modern Science and Research*, 4(3), 549-563.
8. Gadayeva, M. (2025). ABDULHAMID CHOLPONNING JADIDCHILIK HARAKATIDAGI ORNI. *Modern Science and Research*, 4(2), 1013-1019.
9. Gadayeva, M. (2025). TURKISTONLIK GENERAL AYOL, MILLAT ONASI-QURBONJON DODXOHNING MARD, JASUR VA VATANPARVARLIGI HAQIDA. *Modern Science and Research*, 4(1), 344-352.
10. Gadayeva, M. (2024). MARKAZIY OSIYODA JADID AYOLLARI TARIXI. *Modern Science and Research*, 3(12), 652-658.
11. Muxamedovna, G. M. (2024). Millatimiz Faxri-Buxoro Ma'rifatparvari. *Miasto Przyszłości*, 52, 557-562.
12. Muxamedovna, G. M. (2024). TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING O 'RNI. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 4(5), 97-102.
13. Gadayeva, M. (2025). PARANJIDAN VOZ KECHILGAN KUN:" YANGI HAYOT" BOSHLANISHI. *Modern Science and Research*, 4(5), 771-777.

14. Mukhamedovna, G. M. (2024). The Sad Fate Of The Women Of Turkistan: About The "Hujum" Movement And Its Impacts On Agriculture. *SPAST Reports*, 1(7).
15. Muxamedovna, G. M. (2023). MAKTABLARDA TARIX FANINI O'QITISH AHAMIYATI. *Научный Фокус*, 1(5), 178-180.
16. Muxamedovna, G. M. (2023). TARIX FANINI O'QITISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI. *Научный Фокус*, 1(5), 175-177.
17. Gadayeva, M. (2024). ABOUT THE HISTORY OF THE VEIL OR MEDIEVAL WOMEN'S DRESS. *Modern Science and Research*, 3(2), 1097-1103.
18. Gadayeva, M. (2023). THE UNIQUE SIGNIFICANCE OF MASTERING SOCIAL SCIENCES DURING THE DEVELOPMENT OF THE NEW UZBEKISTAN. *Modern Science and Research*, 2(10), 459-464.
19. Universiteti, G. M. M. O. X. (2023). Uchinchi Renesans Davrida Ajdodlarimiz Merosini Organish Orqali Integratsion Ta'limni Yanada Takomillashtirish Tamoyillari: Часть 1 Том 1 Июль 2023 Год. *Лучшие интеллектуальные исследования*, 1(1), 11-16.
20. Gadayeva, M. (2024). Attack Action. *Modern Science and Research*, 3(1), 1028-1033.
21. Gadayeva, M. (2024). Effective Ways To Use The" Thoughtstorm" Method On The Theme Of The" Eastern Renaissance" Era. *Modern Science and Research*, 3(1), 1024-1027.
22. Muxamedovna, G. M. (2023). KREATIV YONDASHUV ASOSIDA DIDAKTIK MATERIALLAR YARATISH MEKANIZMLARI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 21(3), 12-14.
23. Muxamedovna, G. M. (2023). Uchinchi renesans davrida ajdodlarimiz merosini organish orqali integratsion ta'limni yanada takomillashtirish tamoyillari. *Образование наука и инновационные идеи в мире*, 22(1), 35-38.
24. Muxamedovna, G. M. (2023). History Of Patriotic Women. *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(12), 69-75.
25. Muxamedovna, G. M. (2023). Innovatsion TaLim-Buyuk Kelajak Poydevori. *World scientific research journal*, 17(1), 74-76.
26. Gadayeva, M. (2024). Effective Ways To Use The" Thoughtstorm" Method On The Theme Of The" Eastern Renaissance" Era. *Modern Science and Research*, 3(1), 1024-1027.
27. Gadayeva, M., & Ismoilova, Z. (2024). The Importance Of Studying The Science Of Youth Psychology In Improving People'S Lives. *Modern Science and Research*, 3(2), 676-683.
28. Gadayeva, M., & Hamroqulova, N. (2024). The Basis Of The Use Of Development-Pedagogical Skills In Pedagogical Activity. *Modern Science and Research*, 3(2), 684-689.
29. Gadayeva, M., & Sabrididinova, G. (2025). JADIDLAR FAOLIYATIDA XOTIN-QIZLARNING ORNI. *Modern Science and Research*, 4(3), 648-655.
30. Gadayeva, M., Toshpolatova, S., & Muyiddinov, B. (2025). TARIX DARSLARINI OQITISHDA INTERFAOL METODLARNING AHAMIYATI. *Modern Science and Research*, 4(2), 87-96.

31. Sadullayev, U., Gadayeve, M., & Toshpo'latova, S. (2024). MAHALLA-QADRIYATLAR BESHIGI. *Modern Science and Research*, 3(12), 1228-1238.
32. Muxamedovna, G. M., Shuhratovna, T. S., & Shokir ogli, S. U. TARIX FANLARINI OQITISHDA MUZEYLARNING ORNI.
33. Toshpo'latova, S., Gadayeve, M., & Sadullayev, U. (2024). SHARQ ALLOMALARINING DIDAKTIK QARASHLARI. *Modern Science and Research*, 3(12), 985-993.
34. Gadayeve, M., & Sabriddinova, G. (2025). BOBURNOMADA DIPLOMATIK MUNOSABATLAR TALQINI. *Modern Science and Research*, 4(3), 409-416.
35. Rahmonova, S., & Turopova, S. (2025). O'ZBEKISTONDA AMALGA OSHIRILGAN MA'NAVIY-MADANIY ISLOHOTLAR DINAMIKASI VA ASOSIY YO'NALISHLARI. *Modern Science and Research*, 4(5), 686-692. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/97354>
36. Rahmonova, S. (2025). YANGI O'ZBEKISTONDA MA'NAVIY-MADANIY SOHADA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR. *Modern Science and Research*, 4(5), 1034-1040. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/91852>
37. Rahmonova, S. (2025). TA'LIM JARAYONIDAGI IJTIMOIIY-FALSAFIY YONDASHUVLAR. *Modern Science and Research*, 4(4), 1046-1054. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/80463>
38. Rahmonova, S., & Turopova, S. (2025). JADIDCHILIK FAOLIYATINING IJTIMOIIY-FALSAFIY AHAMIYATI. *Modern Science and Research*, 4(4), 397-403. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/81336>
39. Rahmonova, S. (2025). IJTIMOIIY BEGONALASHUVNING OLDINI OLISHDA MA'NAVIY-MARIFIY ISLOHOTLARNING O'RNI. *Modern Science and Research*, 4(1), 428-435. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/60835>
40. Rahmonova, S., & Yo'ldasheva, M. (2025). TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH. *Modern Science and Research*, 4(1), 367-374. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/63683>
41. Rahmonova, S. (2025). MA'NAVIY TARBIYA YUKSAK MA'NAVIYATNI TARBIYALASH VOSITASI. *Modern Science and Research*, 4(2), 850-857. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/66726>
42. Rahmonova, S. (2024). SPIRITUAL AND EDUCATIONAL REFORMS ARE THE FOUNDATION OF A NEW UZBEKISTAN. *Modern Science and Research*, 3(12), 517-525. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/58031>
43. Rahmonova Sanoat Shuhrat qizi. (2024). SPIRITUAL AND EDUCATIONAL REFORMS ARE THE FOUNDATION OF A NEW UZBEKISTAN. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14503228>
44. Rahmonova, S. (2023). DYNAMICS AND MAIN DIRECTIONS OF SPIRITUAL AND CULTURAL REFORMS IMPLEMENTED IN UZBEKISTAN. *Modern Science and Research*, 2(10), 850-854.

45. Rahmonova, S. (2023). YANGI O 'ZBEKISTONDA MA'NAVIY-MADANIY ISLOHOTLAR. Current approaches and new research in modern sciences, 2(10), 40-43.
46. Rahmonova, S. (2023). YUKSAK MA'NAVİYATLI AVLOD-UCHINCHI RENESSANS BUNYODKORLARI. Наука и технология в современном мире, 2(3), 76-79.
47. Rahmonova, S. (2024). THE REFORMS IMPLEMENTED IN NEW UZBEKISTAN ARE THE FOUNDATION OF THE THIRD RENAISSANCE. Modern Science and Research, 3(2), 394-399.
48. Qizi, R. S. S., Shukhratovna, T. S, & Karamatovna, M. A. (2024). Implementation of Education and Protection of Children's Rights in the age of Technology. SPAST Reports, 1(7).
49. Рахмонова, С. (2024). HARMONY OF EDUCATION AND TRAINING. Журнал универсальных научных исследований, 2(5), 366-375.
50. Ramatov, J., Hasanov, M., & Rahmonova, S. (2024). TA'LIM TIZIMI MODERNIZATSIYALASHUVINING IJTIMOIIY-FALSAFIY ASOSLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 4(8), 160-172.
51. Rahmonova, S. S. Q. (2024). O'ZBEKISTONDA AMALGA OSHIRILGAN MA'NAVIY-MADANIY ISLOHOTLAR DINAMIKASI VA ASOSIY YO'NALISHLARI. International scientific journal of Biruni, 3(2), 95-104.
52. Rahmonova, S. (2024). SPIRITUAL AND EDUCATIONAL REFORMS ARE THE FOUNDATION OF A NEW UZBEKISTAN. Modern Science and Research, 3(12), 517–525. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/58031>
53. Xayrullayev , U., Sayfutdinov , F., & Rahmonova , S. (2025). SHAYBONIYLAR DAVLATI VA USMONLI TURKLAR DAVLATI O'RTASIDAGI DASTLABKI ALOQALAR TAVSIFI. Modern Science and Research, 4(1), 147–154. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/60142>
54. Rahmonova, S. . (2025). IJTIMOIIY BEGONALASHUVNING OLDINI OLISHDA MA'NAVIY-MARIFIY ISLOHOTLARNING O'RNI. Modern Science and Research, 4(1), 428–435. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/60835>
55. Rahmonova, S., & Yo'ldasheva, M. (2025). TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH. Modern Science and Research, 4(1), 367–374. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/63683>
56. Toshpo'latova, S. (2025). BO'LAJAK TARIX O'QITUVCHILARINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK TAYYORGARLIGINING UMUMIY KONTSEPTSIYASI VA AHAMIYATI. Modern Science and Research, 4(3), 481-484.
57. Toshpo'latova, S. (2025). FOROBIYNING DIDAKTIK QARASHLARI ASOSIDA O'QUVCHILARNI TARIX FANIGA QIZIQTIRISH METODIKASI. Modern Science and Research, 4(1), 177-186.
58. Toshpo'latova, S., & Tursunova, S. (2025). TURKISTONDAGI–BIRINCHI DRAMMA. Modern Science and Research, 4(3), 468-480.

59. Toshpo'latova, S., Gadayeveva, M., & Sadullayev, U. (2024). SHARQ ALLOMALARINING DIDAKTIK QARASHLARI. Modern Science and Research, 3(12), 985-993.
60. Gadayeveva, M., Toshpolatova, S., & Sadullayev, U. (2024). TARIX FANLARINI OQITISHDA MUZEYLARNING ORNI. Modern Science and Research, 3(12), 994-1003.
61. Sadullayev, U., Gadayeveva, M., & Toshpo'latova, S. (2024). MAHALLA-QADRIYATLAR BESHIGI. Modern Science and Research, 3(12), 1228-1238.
62. Toshpo'latova Shaxnoza Shuhratovna. (2024). ILK UYG'ONISH DAVRI NAMOYONDALARNING DIDAKTIK QARASHLARI ASOSIDA O'QUVCHILARNI TARIX FANIGA QIZIQTIRIS METODIKASI. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14520996>
63. Toshpo'latova, S. (2024). TARIX FANINI O'QITISHDA SAMARALI METODLAR. Modern Science and Research, 3(11), 774-782.
64. Тошполатова, Ш. (2024). THE PRESENT IRANIANS. Журнал универсальных научных исследований, 2(5), 453-462.
65. Toshpo'latova, S. (2024). BUXORODAGI SAROYLAR. Modern Science and Research, 3(5), 522-529.
66. Toshpo'latova, S. (2024). O'RTA ASRLARDA OILA PEDAGOGIKASIGA OID FIKRLAR. Modern Science and Research, 3(12), 353-361.
67. Toshpo'latova, S., & Xudoyqulov, S. (2024). History And Ethnology Of Olot District. Modern Science And Research, 3(5), 148-151.
68. Toshpo'latova, S., & Jo'rayeva, M. (2024). HISTORY AND ARCHITECTURAL MONUMENTS OF JONDOR DISTRICT. Modern Science and Research, 3(2), 447-450.
69. Qizi, R. S. S., Shukhratovna, T. S., & Karamatovna, M. A. (2024). Implementation of Education and Protection of Children's Rights in the age of Technology. SPAST Reports, 1(7).
70. Shuhratovna, T. S. (2024). Linguistic Anthropology. European Journal Of Innovation In Nonformal Education, 4(3), 432-437.
71. Toshpo'latova, S. S., & Naimov, I. N. (2023). MS ANDREYEV-O'RTA OSIYO XALQLARI ETNOGRAFIYASINING YIRIK OLIMI. Innovations in Technology and Science Education, 2(8), 1214-1222.
72. Toshpo'latova, S., & Tursuntoshova, S. (2024). Khoja Abdulkholiq Gijduvani. Modern Science and Research, 3(2), 87-93.
73. Toshpo'latova, S. (2024). Ethnolinguistics Of Ethnologies Of Bukhara. Modern Science and Research, 3(2), 1004-1011.
74. Toshpo'latova, S. (2024). Ethnolinguistics. Modern Science and Research, 3(2), 500-507.
75. Toshpo'latova, S. (2024). Religious Anthropology. Modern Science and Research, 3(1), 504-510.
76. Shakhnoza Shuhratovna, T. (2023). MS Andreyev'S Way Of Life. American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769), 1(10), 655-659.

77. Shuhratovna, T. S. (2023). Ethnological Analysis Of National Costumes And Rituals Of Tajiks In The Works Of MS Andreyev. *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(12), 42-47.
78. Toshpo'latova, S. (2023). MS Andreyev-Scientific Career. *Modern Science and Research*, 2(12), 801-807.
79. Shuhratovna, T. S. (2023). Etymology Of Tajik Marriage Ceremony. *International Journal Of History And Political Sciences*, 3(11), 17-23.
80. Toshpo'latova, S., & Ashurova, G. (2023). THE HISTORY AND DESCRIPTION OF THE WORK OF MS ANDREYEV-" ARK BUKHARI". *Modern Science and Research*, 2(9), 404-409.
81. Toshpo'latova, S. (2023). ETHNOLOGICAL ANALYSIS OF CALENDRIAL CALCULATION AND LENGTH MEASUREMENTS OF KHUF VALLEY TAJIKS IN THE RESEARCHES OF MS ANDREYEV. *Modern Science and Research*, 2(10), 291-299.
82. Toshpo'latova, S. (2023). A STUDY OF THE WEDDING CEREMONY OF THE TAJIKS OF AFGHANISTAN. *Modern Science and Research*, 2(9), 84-89.
83. Naimov, I., & Toshpo'latova, S. (2023). Marriage Ceremony Of Tajiks In The Work Of Mikhail Stepanovich Andreyev "Tadjiki Dolini Khuf". *International Journal of Intellectual Cultural Heritage*, 3(1), 12-16.
84. Toshpo'latova, S. S. (2023). Tojiklar Milliy Kiyim-Kechaklari Va "Beshmorak" Marosimining Etnologik Tahlili. *Scholar*, 1(28), 395-401.
85. Toshpo'latova, S., & Hoshimova, M. (2025). BERUNIY VA UNING DIDAKTIK QARASHLARI. *Modern Science and Research*, 4(1), 344-351.
86. Toshpo'latova, S. (2024). ILK UYG'ONISH DAVRI NAMOYONDALARNING DIDAKTIK QARASHLARI ASOSIDA O'QUVCHILARNI TARIX FANIGA QIZIQTIRISH METODIKASI. *Modern Science and Research*, 3(12), 643-651.
87. Muyiddinov, B., Toshpo'latova, S., & Gadayeva, M. (2025). TEMURIYLAR DAVRIDA KUTUBXONACHILIK, HUJJATCHILIK VA ISH YURITISHNING O'ZIGA XOSLIGI. *Modern Science and Research*, 4(2), 97-105.
88. Toshpo'latova, S., Gadayeva, M., & Muyiddinov, B. (2025). BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK TAYYORGARLIGINI TARKIB TOPTIRISH MODELI. *Modern Science and Research*, 4(2), 106-116.